

DŮLEŽITÝ DOKUMENT

Babybox pro odložení dětí – STATIM • Ludvík Hess • Hájek 88, 10400 Praha 10 • tel. (+420) 602 305 139 • fax (+420) 267 710 089 • www.babybox.cz • info@babybox.cz

Vyjádření ke stanovisku lékařů – pracovníků plzeňských nemocnic z ledna 2011, pana doc. MUDr. Jiřího Dorta, Ph.D., paní MUDr. Jany Tytlové a pana prim. MUDr. Jiřího Lišky, CSc.
05.03.2011

Bylo mi předloženo stanovisko k návrhu na zřízení schránky pro odkládání dětí, vypracované skupinou lékařů shora uvedených, k němuž uvádím následující vyjádření:

Jmenovaní vyslovují hluboký nesouhlas se zřizováním a provozováním babyboxů, když jako důvody pro svůj postoj používají řadu argumentů, které byly používány již od samého počátku názorového rozdílu mezi zastánci a odpůrci tohoto řešení záchrany nechtěných a odložených dětí - a které již byly opakovaně vysvětlovány a vyvráceny. Přesto mi nezbyvá, než se jimi opět zabývat.

Především zdůrazňuji, že jmenovaní lékaři se vyjadřují mimo jiné též k otázkám výsostně právním. Neumím si představit, že bych já jako právnická – soudce se oficiálně vyjadřovala k otázkám a postupům medicínským, a to proto, že mé vzdělání mi nedovoluje vytvářet si mimo obor mé kvalifikace jakékoliv soudy, které bych mohla takto veřejně prezentovat.

Z tohoto důvodu se tedy nejprve pokusím vyjádřit se právě k těmto naznačeným pochybnostem v oblasti právní:

Bylo již opakovaně diskutováno a najisto postaveno, že vložení dítěte do schránky se nikdo nedopouští trestné činnosti, tedy ani trestného činu opuštění dítěte. Nejsou naplněny znaky tohoto trestného činu a již je téměř únavné znovu zdůrazňovat, že dítě je mnohem opuštěnější a tedy ohroženější na lavičce v parku nebo za garážemi ve sněhu, než v zařízení určeném a vybaveném k jeho ochraně. V tomto směru nemohu než odkázat nejen na mnohá vyjádření odborníků v oblasti trestního práva – soudců a policistů, ale též na odborné stanovisko Ústavu státu a práva AV ČR.

Ve věci posouzení problematiky dětí takto odložených není otázka anonymity, o níž se autoři zmiňují, jakkoliv relevantní. Anonymita není vůbec podstatným činitelem v žádném ohledu rozhodování o nezletilých dětech ani v běžnějších případech zajištění náhradní rodinné péče, ani v dané věci. Důraz na zachování anonymity, na posouzení, zda bude, jak je ve stanovisku uvedeno, „ vratná či nevratná“, je důkazem velkého nepochopení celé právní stránky věci. Myšlenka záchrany života dítěte je založena na jiných právních principech, jiných postulátech, než zajištění určité anonymity matky nebo obou rodičů.

S tím souvisí úvod diskutovaného stanoviska, zdůrazňující, že v ČR jsou porodnická pracoviště připravena poskytovat rodičkám přiměřenou diskrétnost. V daném případě – jak jsem již uvedla – se nejedná o prioritu diskrétnosti, ale o záchranu života dítěte. To je nutno opět zdůraznit! Nicméně pro úplnost budiž řečeno, že ani toto konstatování se nezakládá na pravdě. Pokud mají

uvedení lékaři na mysli právní předpisy umožňující utajené porody, tyto zákony (resp. novely platných zákonů) připouštějí možnost využít tohoto institutu jen u určitých skupin žen. Zcela vyloučeny jsou kupř. ženy – matky vdané a dále ty, které nemají české státní občanství nebo alespoň trvalý pobyt na území ČR.

Je však nutno si uvědomit, že tvůrci zákona č. 422/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 301/2000 Sb. o matrikách, ve znění pozdějších předpisů a zákon oč. 48/ 1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů, nezvážili všechny aspekty opatření v něm uvedených. Pro stručnost pouze poukazuji na to, že porod v režimu utajení není zákonným důvodem pro zánik rodičovské zodpovědnosti definované ustanovením § 31 a násl. zákona o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Pokud je tedy rozhodováno soudem o takovém dítěti – a to je téměř vždy, pro soudní řízení není matka nikterak „utajena“ a je normálním účastníkem soudního řízení, jehož účastníkem je rovněž otec dítěte, je-li určen, dále dítě zastoupené opatrovníkem a event. i další účastníci řízení! Taková je judikatura i standardní soudní praxe.

Také soulad nebo rozpor s Úmluvou o právech dítěte byl již před dlouhou dobou diskutován a vyřešen. V tomto směru odkazuji opět na stanovisko Ústavu státu a práva, které klade právo na život v Úmluvě zakotvené nad právo znát svůj biologický původ dle čl. 7 Úmluvy. Právo na život a jeho záchranu je axiomem naprosto prioritním, a vždy mne překvapí a zaskočí názor právě zdravotníků, kteří jakýmsi způsobem toto právo znevažují. Argumentují přitom důvody právními a technickými, jakkoliv ty neplynou z jejich odbornosti a specializace.

Je mimo jakoukoliv pochybnost, že nenaplnění práva kteréhokoliv člověka znát svůj biologický původ může znamenat komplikaci pro jeho psychický a somatický stav kdykoliv v budoucnosti, jak je ve stanovisku uvedeno, a představuje i určitá medicínská a právní rizika. Babyboxy však nejsou zřizovány proto, aby daný stav nastolily, ale proto, aby přispěly k záchraně takto zásadně na životě ohroženého dítěte, jeho bytí, jeho existence! Pro dítě, které zemře v popelnici nebo v již uvedeném parku, není zásadní otázkou, zda bude znát svůj biologický původ, ale zda bude žít. Jsem přesvědčena o tom, že jsou tisíce lidí, kteří o své minulosti mnoho nebo nic nevědí, a přesto prožívají nebo prožili hodnotný a plný lidský život, a já opakovaně odmítám názor, publikovaný již v minulosti v odborných časopisech pracovníky České pediatrické společnosti a Právnické fakulty UK, že bez znalosti rodinné historie, svého biologického původu, postrádá život smysl. Život nikdy nepostrádá smysl, a kdo by si toho měl být vědom ještě více než lékaři a zdravotníci!

Autoři uvedeného stanoviska polemizují dále v oblasti právní i v jiných než shora naznačených směrech a vyvozují stanoviska, která svědčí o jejich neznalosti a nedostatku relevantních právních informací :

Vyvozovat odpovědnost za přijetí dítěte, které je nemocné nebo které dokonce zemřelo, vůči provozovateli babyboxu je stejné, jako vyvozovat odpovědnost nemocnice, do níž bylo přivezeno již neživé dítě, popř. do níž bylo převezeno dítě nemocné.

Záchrana života dítěte by pro lékaře a zdravotníky měla být prvotní snahou, bez ohledu na cokoliv, včetně státní příslušnosti, barvy pleti, finančního zajištění atp. Vyvozovat odpovědnost kohokoliv za přijetí dítěte v nedobré zdravotním stavu považuji za absurdní a z pera lékařů za nepochopitelné!

V této souvislosti je nutno poukázat na určitý rozpor:

Pokud se v úvodu posuzovaného stanoviska hovoří o tom, že v ČR jsou porodnická pracoviště připravena poskytovat všem rodičkám možnost bezpečně odborně vedeného porodu bez ohledu na národnost, pojištění či finanční možnosti, (a tedy nepochybně také bez ohledu na aktuální zdravotní stav), jeví se jako nepochopitelná úvaha o tom, že nemocné dítě z babyboxu hospitalizované ve zdravotnickém zařízení by představovalo ohrožení bezpečnosti a zdravotního stavu

ostatních dětí v tomto zařízení umístěných z hlediska hrozby zavlečení neznámé infekce a nákazy. Platí pro nemocné nebo ochrany potřebující dospělé osoby jiná pravidla?

Velké nepochopení vyplývá i z vyjádřeného názoru, že dítě není zdravotně pojištěno. Každé dítě, o jehož předání do péče jakéhokoliv ústavního zařízení rozhodne soud, je totiž zdravotně pojištěno ze zákona (zák. č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů) a těžko lze předpokládat, že právě dětským lékařům tato skutečnost není známa. (Odkazují na jednání uskutečněné u Městského soudu v Praze v roce 2005, kde tehdejší ředitel Všeobecné zdravotní pojišťovny postavil otázku pojištění dětí naprosto jednoznačně najisto.)

Další z těchto oblastí je otázka evidence odložených dětí a další řešení jejich právní situace.

Námitka, že dítě nemá rodné číslo a že chybí evidence odložených dětí je naprosto zavádějící. Je málo oblastí v rodinné politice a právní praxi, kde by byla tak bezproblémová evidence a tak transparentní řízení, jako právě u dětí odložených do babyboxů. Možnost zavlečení takového dítěte je zcela vyloučena, neboť do několika vteřin jsou o této skutečnosti informovány orgány zdravotní, které neprodleně poskytnou zdravotní péči a screening, a orgány sociálně-právní ochrany dětí, jejichž prostřednictvím bezprostředně řeší situaci také soud místně příslušný dle umístění babyboxu.

Metodika v tomto směru byla vypracována ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí, Magistrátem hl.m. Prahy a orgány soudními a správními, tato metodika je uplatňována a nejsou mi známy žádné problémy nebo komplikace v souvislosti s její realizací. Proto i jen naznačení možnosti zavlečení dětí za účelem jejich dalšího prodeje nebo dokonce jejich zneužití jako dárců orgánu je hrubě nesolidní a řekla bych neslušné. V prvním babyboxu v Gyncentru v Praze 9 – Hloubětíně bylo odloženo již 16 dětí. Pokud by zpracovatelé uvedeného hlediska postupovali solidním způsobem, měli se zajímat o praxi orgánů sociálně-právní ochrany dětí a o praxi soudní v těchto 16 případech v obvodu Prahy 9, vždyť taková judikatura již má určitou vypovídací hodnotu, nehledě na případy dětí odložených do dalších babyboxů v jiných obvodech a okresech.

Tvrzení, že zákon o rodině nezná institut nalezeného dítěte, ve stanovisku obsažené, je sice z hlediska zákonné terminologie pravdivé, ve svých důsledcích však také zavádějící. Situaci jakýchkoliv odložených nebo jinak nalezených dětí lze bez problémů řešit dle existujících institutů na základě analogie a také se tak ve skutečnosti děje. V tomto směru snad ani právní teoretici nemají k faktickému výkonu práva žádných výhrad, a v justiční praxi také žádné problémy, které by souvisely s tím, že stávající zákon o rodině nezná pojem nalezenice, vůbec nenastávají.

Na řešení situace nalezených dětí se podílejí i matriční orgány, které postupují dle zák. č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů. V tomto směru pouze odkazují na ustanovení § 17 odst. 2, odst. 4 a odst. 5 citovaného zákona, kde je pojem nalezeného dítěte nebo dítěte, jehož totožnost není známa, právně zakotven. Zápisem dítěte do matriky se zabývá i ustanovení § 18 odst. 4 písm. d) cit. zákona. S tím souvisí i novela občanského soudního řádu, která zakotvila povinnost soudu určit místo a datum narození dítěte soudním rozhodnutím tam, kde to nelze zjistit jiným odpovídajícím způsobem. Soudy tyto případy běžně řeší a ani já, jako člen lektorů Justiční akademie v oboru rodinného práva, jsem nikdy nebyla seznámena se žádnými nejasnostmi a pochybeními.

Otázky etické jsou velmi diskutabilní a podléhají subjektivnímu pohledu, a já s názory obsaženými ve stanovisku plzeňských lékařů polemizovat nemíním. Pouze nesouhlasím s tvrzením, že dítě je takto ponižováno a snižováno na pouhou „věc“, neboť snaha o jeho záchranu, o záchranu jeho života, žádné snížení jeho lidské důstojnosti nepřináší. Byla by snad jeho důstojnost lépe chráněna v parku pod lavičkou, ve sněhové závěži nebo v popelnici?

Opakovaně publikované a všemi odpůrci babyboxů uváděné údaje o tom, že babyboxy nesnížily počet zabíjených nebo rizikovějším způsobem odložených dětí, se mi též jeví jako nesolidní a nepodložené kvalitním průzkumem. Neumím si ani takový průzkum představit, ale je pravdou, že v ČR bylo do babyboxů odloženo 40 dětí, o jejichž osudu, pokud by k jejich umístění do babyboxů nedošlo, lze jen spekulovat.

Pouze v jedné věci se jeví polemika ve stanovisku obsažená jako konstruktivní, a to je nastavení teploty ve schránce. Autoři stanoviska jsou nepochybně ve svém oboru, tedy v medicíně, velmi vzdělaní a pokud by otevřeli diskuzi o této otázce, je možné, že by přispěli ke zlepšení podmínek do babyboxů odložených dětí.

Zcela nepochopitelná a neetická je však poznámka o chovateli koní. Ludvík Hess, skutečně jedním ze svých povolání chovatel koní – což uvádím bez jakéhokoliv dehonestujícího nádechu, soustředil kolem sebe řadu odborníků z oblasti medicíny, práva a techniky, a současné fungování oněch více než 40 babyboxů je výsledkem společné práce a společného úsilí. Tvrzení o chovateli koní tedy považuji za urážlivé i ve vztahu ke všem ostatním dámám i pánům, kteří – každý z nich na vysokém stupni své odbornosti – poctivě hledali nejlepší řešení všech otázek, které se zřízením babyboxů a jejich provozováním souvisely. Do odborné diskuze tyto osobní invektivy v civilizované zemi nepatří.

V Praze dne 22. ledna 2011

JUDr. Hana Nová